

Nemzeti Társalkodó

Szombaton, $\frac{5}{28}$ = (Május' 28-dikán)

1831

A' Székelyekről írt Munkámra kiadott *Megjegyzésekre tett Észrevétel* (21-dik Szám) folytatása.

Tötör (Tot ör) Vármező Dobokában, Al-ör Belső-Solnokban, Öralya Vár-alja Hunyadban, Comes Nicolaus Eör Nagyságh az 1527-beli oklevélben, melyben régi szabadságaik az ily' örseregnek megerősítették 's több példák (lap. 162) mind odá mutatnak, hogy a' Székelység' institutiójában-is belé volt szöve a' határ őrizet.

A' Boznyi Gróf János 1466-ban nyilván írja hogy a' régi magyar királyok bizonyos szabadságokat és törvényeket adtak a' Székelységnek (lap 104) Kásson-szék szabadság' levelében (1462) olvashatni *excepta belligerandi immunitate* Verbözi szavai *Siculi nobiles privilegiati* oda mutatnak, hogy a' magyar Királyoktól szabadságokat-is kapott a' Székelység.

A' Görögíróknál már *Sikelek*, *Skopik*, *Siculiták*, *Siculusok* (Székelek) egy forrásból származott elnevezések, mint Horváth István nagy fáradsággal kitapogatta. Turótzinál (11. 63. 65.) a' Bissenusok-is *Siculusok*. Béla jegyzője szerint (C. 57) Zulta Árpád fija *in confinio pro Defensione regni contra furibundos Teutonicos non paucos Bissenos collocavit*. A' Szászokon-is feküdt ez a' köte-

lesség, és későbbben kezdték pénzzel megváltani a' katonáskodást.

Ha az 1533-beli Kronikának hitelt lehet adni (a' megjegyzések szerint hiteles) úgy a' Székelység maga tett törvényt hogy északfelől a' magyar birodalmat őrizze, a' Királynak száz lovast adjon udvarában, és ökor adót a' könyvben megnevezett három esetben (p. 282) — De menjünk tovább — Az-egy idejű író Küsküllői János bizonyos, hogy 1352-ben, mikor a' Tatárok a' Székely föld' határait sok ízben háborgatták, Nagy Lajos a' Vajdának megparantsolta, hogy a' Székelyekkel és más haddal üssön reájok Moldvában, a' mi úgy-is lett, Athlamosnak fejét-is vették. *Post haec etiam Siculi Tartaros saepius invaserunt, et cum magna praeda ad propria redierunt* (Turótzí III. C. 6.) Miklós Vajdának-is éppen ezt kellett tenni 1364-ben (I. C. III. 38.). A' mi *Terra Zeket* illeti; nyilván van az adomány levélből, hogy az három határok közt feküdt, mely szerint a' névből kevés erősséget lehet venni.

A' honyi fejedelmek alatt-is (mikor a' nemzet' állapota sokat változott) olvassuk *„Az Oláhországi határok felől való Székelyekben építettett Erősségetskek-re a' Székelység úgy provideáljon, hogy ne ruináltassanak, sőt inkább jobb mód-*

dal conserváltassanak; a' várakban, és utakban lévő őrizetek és vigyázások az eddig való usus, szerént continuáltassanak (appr. C. P. III. Tit. 76. art. 21.).

b) Minthogy a' Székelységből állott az Első tsapat (avant garde) régen, röllok ment más Szélhelyeken lakókra-is a' Siculus nevezet át. Ebből nem sokat lehet következtetni, mert az Előtsapat nem mindég a' Székelységből állott, sőt a' napnyugoton foljt háborúkra igen kevés része ment el a' Székelységnek (lap. 154.) Ennek oka az, hogy Erdélynek határa Moldva 's Oláhország felé sohasem volt bátorságban A' Petsenének el kezdették a' dulást, azután a' Kumanusok foljtatták azt, ezek-is megaláztatván a' Mongolalárok által Bathu fogjainak jutott az embertelen Szerep (rolle) azután pedig a' két szomszéd országbeli oláhok, azoknak Vajdáik, és a' Törökök adtak foglalatosságot, így szakadatlanul kellett az őltalom sereg ezelen a' határokon.

Továbbá a' mint a' bársonyban született Constantinus írja a' Kubarok tették a' magyar nemzet' előtsapatját, mikor az lakhelyet foglalt magának. (de adm. imp. C. 59.) A' Székelyek tsak későbbben egyesítették magokat Mén-Maróth ellen Uzubu és Velek Vezérekkel (Anonymus C. 50.) későbbben-is a' magyar Királyok' Püspökök' Praelatusok' Banderiumai állották-ki a' hartz' első tüzét több ízben, és tsak mikor nagy erőre volt szükség fegyverkeztetet fel a' nemesség az ellenség nagy száma miatt (Decret. V. Sigism. et Decr. anni 1447 art. 25. in supplem. ad Vestigia Comit. et supl. et art. 18. Decr. 1498.)

A' Bissenusok-is együtt vívtak később a' Székellyekkel mint Szegedi és Engel állíttják.

Nikápoljnál 'Sigmond alatt a' Frantziák rohantak elősször a' Törökökre Galli

vero — regem adeuntes et cum belli primitias, quae maiore fervore solent atrocitate, illis in se excipere, ut annuere rogatum effecere (Turótzai IV. 8.)

Báthori István 1476-ban Mátyás' parantsolatjából a' Moldvai Vajda' segítségére menvén azt írja Dlugoss (L. 15.) acies primae in quibus et Siculi in prima fronte erant, a Turcis obtritae periculum ingens fecerant. És így nem egyedül és mindég a' Székelység tette az előtsapatot, sőt Mohátsnál Brodarick szerint ki maga-is ott volt a' Horváthok állottak elől a' Bán és Perényi Péter alatt (app. ad Bonfin. p. 769).

Arra a' kérdésre pedig, hogy minek hívták a' Székelyeket az előtt, hogy háttár örökké lettek nem nehéz a' felelet — *Ló-fő nemzet*, a' Görögöknél *Scithae Hippomolgi, Scithae Hippoloti*, 's midőn Turótzai mondja, hogy meg ne esmertessenek, elváltoztatták neveket a' magok nyelveken Székél névre, fel-is lehet tenni, hogy az mint *szolgálat* név meg volt a' Hunnusok közt az előtt-is, 's hanem a' magok, úgy más atyafi Tribus' szolgálatbeli nevezetje volt az.

c) Az ör álló klassissa a' Székelyeknek nem tartozott a' Ló-fői rendhez.

Ezt egy 1670-ben készült törvénynek kell bebizonyítani, mert ott meg van írva, hogy néhány Ló-fejeket és gyalog Ló-fejeket, kik a' hámorhoz és ör állókhöz állottak a' hámosros tiszt és Harmintzados nem akarták a' zászló alá vissza, eresztetni.

Ezen az úton nem lehet a' Székelység' eredeti állapotja mi voltát meghatározni: más volt az kezdetben, más Mátyás Király alatt, újjra más 1562 után. — Igen-is a' hámorban dolgozás a' háttár vám hivatal őrzése 1670. előtt már jóval a' szegény rendnek nyakában esett a' plebs libera una cum terrigenis Primorum et Primipilorum 1562-ben adó

alá-is jött (lap. 103—113) de azért nem következik, hogy régebben-is az ör állók nem tartoztak a' Ló-fő rendhez. — Hiszen az egész nemzet Katona az az nemes volt kezdetben, idővel-is a' Ló-fő és gyalog rend közt nem volt semmi különbség az egy birtokon kívül, mely szaporodott vagy kevesebbedet az idő változása szerént. Azon magyarázatok melyek a' könyv 11-dik része §. 2, 3, 4, 5, 6, egész a' 14 §-ig inclusive állanak történelmi és rendíthetetlen alapon nyugosznak, melyek a' későbbi elágazások okait napfényre hozták, ha ki nem mérítették volna-is azokat egészen.

De elmellőzve mindezeket, látjuk hogy Kászón, Zágon, Dánfalva, Madaras 1609-ben-is határ őrizetre adták magokat (lap. 160) 's még a' hadakozás terhe alól-is feltudták magokat szabadíttatni a' többieknek kárával, 's így ha a' későbbi törvényekből kell okoskodni, azt-is meg lehetne állítani, hogy a' későbbi Lófejek, kik falu bíróságra, rab-örzésre, 's kérésésre és más közönségesebb szolgálatokra-is kényszerítettek törvényesen, nem tartoztak azon os lófejekhez, kikről az 1559-beli fejevári gyűlésben oly' dicséretes emlékezet van téve. A' Mátyás Király' sarkalatos törvényei az három rendben való elő léptetéstől megszűntek az azután békövetkezett villongó időkben, 's meg van fejtve a' tsumó, mihelyt a' Zapolják' Bátoriak' Rákótziai' időszakaikat egyben vetjük az előbeniekkel. A' Historikusnak a' ki jelelt szempontokat követni kellett, hogy betsúllettel megfelelhessen kötelességének.

A' többi magyarázatok a' Szászokról, hogy azok ad custodiendum confinium hívattattak bé az országban, nem érdekelhetvén a' Székely földet, azokkal nints is mit bizonyítani; megjegyevén mellesleg, hogy a' német földi vendégek' béhozásának nem a' határ őrzés volt a'

fő oka, hanem a' pusztá helyeknek béültetése, a' bányáknak mivélése, mesterségeknek és a' kereskedésnek gyarapítása, mely tzel a' Szepesi, Szathmárnémethi; Erdélyi szász telepeknek szabadság leveleikben keresztül tündöklök mindenütt. Az Igeni, Krakói Rámsi telepeknek szálló hegyeket kellett elő-állítani mint nyilván észre vehetni az 1206-ban adott szabadság' levélből, 's még 1258-ban-is azt mondja IV' Bela *Regem cum suis deliciis honorabunt.*

A' szász petséten való fel-írás *adretinendam coronam* nem tartozván ide, minthogy a' jegyzések nem fejtegetik az értelmét, az írótól ezuttal nem érdekeltek.

d) *Bela' jegyzője Zecufeu-je ad igaz értelmet a' Székely névnek.*

A' helyet a' könyv író-is felhozta (lap. 78) 's ha szinte ez a' magyarázat állhatna-is meg, abból nem következik, hogy a' Székelység nem őrzötte a' határt, sőt inkább a' szélheljekben kellett a' várak, mellyeket őrizetlen tsak nem hagyhattak. Ezért áll a' könyvben (lap 79) *kezdetben ilyen Szek vagy ör helyek hét-számmal voltak.*

IV-dik Megjegyzés.

A' Székely Nemzet' régi elosztásáról
Carion' Kronikájánál többet-is tudunk vitéz magyar eleinkről, nem laktak azok minnyájan sátoros szekerekben, hiában mondja azt Carion — azok szép városokat is tudtak építeni (167) dévóltak ám *Scythae Nomades* is; ezeknek létét ok nélkül tagadják a' megjegyzések, minekutánna Niebuhr és Horváth István a' faklyát meg gyujtották előttünk. Maga Leibnitz (ipsum nomen gloria) *vagina omnium gentiumnak* mondja lenni a' régi Scythiát, Lássuk már a' Megjegyzés' szakaszait.

a) *A trium generum sicularum kifejezés régibb 1409-nél*

A' meg jegyzésekben nem fordul például az állításra elő, 's az író (lap 100) nem tartotta lehetetlennek, hogy régibb példákra-is lehetne akadni.

A' *Magister Comes Andreas*, a' *Comes Ladislaus de genere Herman'* titulusai 1359 — 1349-ből éppen azt bizonyítják, hogy a' Szászok és más határőrök-is *Siculusoknak* nevezettek gyakran: mert ki hinné azt, hogy a' Brassói, Szathmári, Besztertzei, Medgyesi 'sat. telepek a' Sékely nemzethez tartoztak? A' könyv írónak magyarázatja ezen titulusról (lap 162 165) meg áll, hogy a' Székelyek' Ispánjai alatt (mert az Erdélyi Vajdák későbbben kapták ezt a' titlust — *auctarium Dignitatis* lap 171) a' Székelységen kívül több más határtörző telepek-is állottak kétséget sem szenved. Példákat lehet erre, a' könyvben-is találni (lap 161 162) de többeket-is hozok fel mert szükségesnek látom.

1) Lajos Király' ótalom levele a' Brassóiaknak 1371-ből hogy a' Székely Ispán, ki alatt állanak az erdő használásban ne akadályoztassa őket (*Schlötzer Krit. gesch. der Deutschen* 1. 57).

2) A' mint Ugotsa (1550) és Maramaros (1299) az Erdélyi Püspökséghez tartoztak (*Szereday in serie Episc.* 28. Katona VII. 1226) éppen úgy függöttek az ott lakók a' Székely Ispánoktól több ízben a' katonáskodás dolgában: 's éppen a' meg nevezett *Andreas Comes Siculorum Brassoviensium Szatmariensium Maramarosiensium* az, a' kiről Küüllői János írja, hogy a' Tatárokat Krimiaig üldözte vissza, mely szerint az ő hada Székelyekből Szászokból Magyarokból Oláhokból 's Oroszokból állott. Hogy pedig egy Szeméj annyi megyére felvigyázott az nem tsuda, mert erre több példák vagynak, p. o. Tamás Vajda (1330) Aradi Csongradi Zonuki Gróf és Tothországi Bán volt — Ujlaki Miklós (1441)

Vajda Mátsoni és Tothországi Bán 's több más példák, mellyek a' bizonyításokkal felhordattak a' Tudományos Gyűjtemény, 1-ső füzetében (1830-lap 66-76).

5) A' Medgyesi és Selyki Szászok hasonlóképpen gyakran a' Székely Ispánok alatt állottak, és 'Sigmund szabadította fel őket; *a judicio regimine et jurisdictione Comitum Siculorum eximendos duximus* az eredeti oklevél szerint mely Medgyes várossa' levél tárában megvan.

4) Michael filius Salamonis de Nadas (lap 100) a' Szászkezdí Királybírósgát is viselte (*Siebenb. quartalschriften* VI. 25) és *Comes Siculorum* titulusa mellett 'Sigmund levele szerint (1405 melyet Szereday fel hoz) *Generalis Capitaneus gentium nostrarum partium Transylvanarum* tizmet adott neki a' Király.

5) Szebennek Mátyás Király engedte meg 1464-be újra hogy magából válasszon *Comes*-t a' mi pedig a' megtelepedéskor már megvölt engedve, de azután sokszor megszegték a' törvényt (*Eder in Felmerium*).

6) Besztertze nyilván a' Székely Ispánok alatt állott, mellyet Hunyadi János' levele bizoyít (lap 162) és Károly Levele hasonlólag (*Eder ad Schaeseum* pag. 238).

De továbbá maga ez a' kifejezés *Ladislaus de genere Herman Comes trium generum Siculorum Csanadiensium Bistriciensium et de Medgyes* megmutatja hogy Szeredaynak igaza van, mert a' Herman név nyilván Szász Comesre utal, 's azért hogy Szent Ivánnak Csanádi vitézze volt, nem következés hogy mi Székelyeket értsünk az oklevél alatt — Besztertzének Medgyesnek akár honnan származzon a' nevek semmit-sem tesz a' dologra, mert ott 1359-ben Német telepek virágoztak, 's a' feljebbi *Comes de genere Herman* hihetőleg a' Gisela alatt bejött Norimbergai Herman' ma-

rádéka volt, kiről Szeben vette a' nevét (Villa Hermanni).

Mit szöjjön már az író arra az állatásra, hogy a' *trium generum Siculi* kifejezés nem foglalja magában az egész Székelységet? Ennek oka nints adva a' megjegyzésekben, mert a' hozzá vetés, hogy az valamely Tribus' három ágazat-jait teszi — magában nem ok, nem-is erősség az állatásra.

b) *A' később időbeli Sigillum trium generum armatorum nem tárgyalja a' Primori rendet — Miért?*

1) *A' Primori rend később formálta ki magát külön klassissá.* Ezt a' könyv is így tanítja, (lap 101 103, 111) de a' História nem tud semmit a' plebeica klassisról mikor a' Székelységről van a' szó, hanem csak a' *Ló-főkről* és *Gyalogokról* 's azoknak *Tisztjeikről* még az 1533-beli Kronika-is így tanítja ezt (p. 285) Meg kell csak jól olvasni a' Kászoni Tribusok alkuját (Lázár Bálint, lap 88) a' hadnagságról szóló kimutatásokat (lap 90) és több helyeket lap 101, 106, 111, 144, 181, 193, 203, mindjárt meggyőzhetjük magunkat (hozzá adva a' Libertinusokról és Jobbágyokról szóló paragrafusokat) hogy a' Plebeica klassis' későbbi származás, 's párhuzamoson megy a' Primori klassis' minden tsinja-binjaival.

2) *A' Székely örökösödés nem terjedt ki a' Rhabanbánok birtokaira régen hanem Drusilla idejében jött azokra-is be.* A' Mese nem historia — a' História nem mese — ki érti meg jól az 1533-beli Kronikát? hol van annak az authentiája bebizonyítva? hiszen a' felhozott 1818-ban ki adott Gyűjteményben befoglalt sok országos végezések és törvényes ítéletek meg-megannyi megtáfolásai a' mesének — A' Székely örökösödés' módja már az 1451-ben tett Rend-szabásokban *Consuetudo ab antiquo tem-*

pore adprobata 1-ő Rákótzai Privilegiu-mában (1656) *Consuetudo antiquissima* nevezetekkel fordul elő Sepszi-szék ítéletében (1559) a' Datzó perben *regtől fogva való törvénye az a' Nemzetnek* hiszen a' Salicus törvények idejénél fejebb már csak nem mehetünk, 's azokban-is az örökösödés módját egyformának találjuk (lap 195) — De Drusilla, Kálmán felesége nem-is volt valami Rhabanban' Leánya — hanem Rogerinsé, a' Siciliani Királyé — Kászonnak autonomiát nem Szent László adott, hanem 'Sigmund, 's a' Tsikiak akkor sem voltak azzal megelégedve. (lap 188) Turótzai szerént a' Székelyek magok nevezték el magokat Székelyeknek, nem az idegen nemzetek — Árpád nem vette törvényeit a' Székely Rhabanbántól, másképpen adják azt elő Constantinus Porphyrogenitus és a' Béla Király' Jegyzője. — 1-ső Béla nem volt Dux Transylvaniae, legalább oklevél nem jött arról még napfényre, nem-is volt ő fogságában András testvérjének 1049-ben midőn együtt verték-meg III Henriket Vértesnél 1051-ben és csak 1058-ban vette magát Lengyelországban hogy testvérjének fija született. Szent László mindég győzdelmes volt a' Kunokon — Egy szóval a' Kronikának textussát critice kellene jegyzésekkel és a' variánsokkal ki adni, a' Sándor familia' leveleivel egyben vetni, és ha lehetne-verificálni-is kell hogy a' tudós világ a' szerént vehesse azt szoros vizgálat alá — mert a' Kronikának nagy betsü foglalata van a' Székelységre nézve, 's megérdemlené a' megmentést.

3) *Mátyás parantsolatjában elő forduló Ordo trium generum ki fejezés nem hat ki a' Primorokra.*

Az ok onnan vétetik, mert a' Primorok külömben magok magokat panaszták volna el a' Királynál a' mit nem lehet fel tenni: de meg kell csak olvasni

a' kezdetét; mindjárt ki jö, hogy nem úgy van a' dolog — *Querulose nobis exponitur a parte fidelium nostrorum Siculorum Equitum atque Peditum de Sedibus Udvarhely et Maros in Castris nostris praesentium, quomodo ipsos nonnulli e Primoribus suae nationis exactiönibus pecuniariis gravare tentassent.* Itt kik panasználak? az udvarhelyi és Marosi Lófök és Gyalogok, kik a' Király' táborában voltak (folytatás) *et quomodo praeterea Ordo eorum trium generum labefactaretur.* Mi ennek az értelme? nem de nem az e', hogy a' három Klassisu Rend' alkotmánya a' visszaélések miatt sokat szenved, nem a' Primorok panaszozták itt bé magokat, hanem a' táborban lévő Lófök és gyalogok panaszozkodtak Tisztjeik' huzavonáik ellen, mellyeket rajtok otthon el követtek, 's a' miatt tehetetlenek a' Birtok szerint elébb lépni a' tisztségekben. — Ez az igaz értelme a' helynek így igazul ez meg az (lap 104–110) fel hozott historiai példákkal, és az (lap 144) adott magyarázattal, 's még jobban meg világossittatik a' hét székely Szék panaszából 11-dik Wladislaushoz (lap 105).

A' másik ok onnan vétetik, hogy a' Lóföknek és gyalogoknak Primipilaris és Pixidariális levelek adattak, de Primoralis levél nints, hanem ha Primipilus Primor lett az ujjabb időben a' Lustralis Könyvben bé irták nevét, 's gyakran armalist-is nyervén a' nemesi rendben lépett bé.

A' Báthoriak előtt nints principilaris és pixidariális levél a' Székely földön, az armalistok is akkor jöttek leginkább szokásban, a' régi töszyökeres Székely familiáknak egyikre sem völt szükségek, mint ez lap 146 meg is van magyarázva, ma is a' Székelység' nagy része ha eröteleneknek nem tarthatja is legalább inconstitucionalis oknak nézi azily leve-

leket, 's abban az időben már több el-lent mondásokat tettek az ily levelek' kiosztogatásai ellen (118 145 148 l) melyek miatt az ösi alkotvány eredeti disze a-lább szállott (1: 112 118, 146 148)

A' többi állatások a' későbbi felkelés és hadban szolgálat módjáról helyesek, valamint az is hogy a' plebeia klassis (Libertini et terrigenae) 4-dik osztályt formált. Így van ez lap 113 145 elő adva tsak hogy több meg szakasztásokkal, mint a' Bethlen Gábor lustralis Könyve és a' törvény Könyv utat mutattak arra, mely fel osztások nem szükségte-
nek, mint a' meg jegyzés mondja, mivel a' Historikus az ily jeleneteket nem dughatja zsebibe. Már Mátyás' Decretumában melyet Kerchelich felhoz (de regno Dalmat. p 283) a' van, *sunt plures nobiles qui quodam modo Statum Baroniae seu alium honestum Statum ultra ceteros nobiles habent.*

Az ilyen hivatalok után honorificus Bárrok eredetét Zsigmond idejére gondolja fel vinni kerchelich.

Turotzi pedig írja (IV: 9) *Mediae autem eminenziae nobiles quos Sigismundus aut ex rure aut obscura e nobilitatis tugurio sustulit mihi connumerare haud promptum est.* Első Rákotzi György írja a' Török fővezérnek, *ex Proceribus trium regni nationum* követeket küldött Temesvárra (Pray Epist-Procerum 111: 440)

Még némely Jégyzések itt a' magok helyén állanak.

a) *A' meg jegyzések szerint a' Primorok külön és nem a' Nemzettel lustráltak.*

Az 1558-béli rendelésben (lap 148) nints arról szó söt nyilván mondja az, hogy a' kik nem Primoroknak valók vetessenek lejjebb: a' mellett az a' ki fejezés *lustrentur vero per Majestates sacras* azt is teszi, hogy a' Fejedelems-

tráltassa meg akár maga jelenlétében, akár Bizottjai által (p. o. Tábori fővezér, vagy a' Székely had fővezére által) 1556-ban is az újvári tábor alatt végeztek, *ut Dominus Locumtenens ipsos Siculos lustrari faciat* (lap 157) ez a' ki fejezés tsak éppen olyan mint a' Szaxoknál más helyet *Majestas regia Saxones Transylvanienses connumerari faciat* tsak hogy itt más dolgot jelent a' ki fejezés 1495-ben minden lustra nélkül nyakra före kellett a' Sepsi Székelyeknek Szebenhez menni, hogy magogat Draghíval és Losontzival egyesítsék jószágok' fejek' elvesztése's örökös bűntelenség' büntetése alatt. Még inkább világoson ki tetszik a' dolog az 1559-béli Fejérvári gyűlés' végezéséből, *Mind a' fő-Székelyek a' Lőfejekkel egyetemtab semmiképpen ezután meg nem rontatnak kiket ő Felsegek bizonyos időkbennem mustráltatnak, és készületeiket meg tudatják* (1156)

b) Az 1515-béli Levélből az ökördőről *Primoribus ceterisque trium generum Siculis* nints mit következtetni hogy a' Primorok a' trium generum Siculusoktól megkülömböztettek.

A' Curialis Stylusból nem lehet a' polgári alkotványt bizvást magyarázni. Az 1549-béli metalis levelében a' Gróf Mikó Familiának *Communitas siculorum de Districtu Sebus* (Sepsi) egy 1495-béli parantsolatban *agilibus Capitaneis belli ductoribus cunctis etiam alterius cuiusvis Status et Conditionis hominibus Siculis Sedis Sepsy* az 1459-béli unióban *Siculi omnium generum* Wyngarthi Geréb jános levelében (1459) *magnifici agilis viri Capitanei et Seniores sedis Udvarhely* Zsigmond' levelében (1404) *siculis ad sedem kyzdi spectantibus* Zápolya Jánosében (1519, 1531) *agilibus Capitaneis belli ductoribus Judicibus terrestribus nec non Senioribus cunctis que*

trium generum siculis ugyan az ő levelében (1532) *universitati trium generum Siculorum* Basta' levelében (1604).

Primoribus Peditibusque Pixidariis ac universitati Libertinorum siculorum (itt még a' Lőfőkről szó sints) Mátyás' és Wladislaus' rendelkezéseiben (1462 1507) *Universis Senioribus siculorum nostrorum ad sedem kezdi pertinentibus* ki fejezések jönnek elő. A' Siculi trium generum ki fejezés tehát tsak anyi mint az 1542-béli unióban *universitas trium nationum*. Akármelyik deák Grammatika de usu Pronominum et adjectivorum el igazíthatja itt a' pert, melyekből világos, hogy az *Inquilini Servi et promiscua plebs* kik az 1555-ben (12 Junii) tartott Ország gyűlése végzése szerint a' portákhoz számláltattak, 's rovás alá jöttek, nem szurattathatnak bé a' trium generum siculusok közzé.

c) Hogy 1595-ben a' promiscua plebs dősidával, nyilakkal a' székelyek puskákkal jelentek meg nem tartozik a' kérdésre, ha mindgyárt meg is lehetne azt mutatni. Hiszen 1553-ban a' Nemesek is nyillal szolgáltak mert nem volt puská *Specialiter cum armis seu Sagittis servire consueti Nobiles* (Kovachich közli az ok levelet Vestig: Com: (190) A' Rhabanbánok' Századossai *figa et sagitta armati erant*) Kronika (I: 283) 1565-ben már 10 kaputól egy puskást kellett ki állítani a' promiscua plebsből egyet Dzsidaival, nyóltzat lántsával, még a' Primpilusok közt is voltak puskások karabéjosok, a' kik pedig *hastati* névvel szoktak a' fejedelmek alatt említettetni (Benkö Trans: Gen: T 11) 1491-ben és így száz esztendővel már a' fel hozott példa előtt a' Bartphaiaknak különösen puskásokat kellett kiállítani (Puscarii) minthogy szükség volt rá (Pray Epist Proc 1: 29) Meg szaporódván a' fegyver a' Jobbágyok is puskások voltak: a' Dé-

vai vár bírtokában 23 ijjen jobbágy pus-
kások meg-is nemesítették (art. 11 anni
1670). A' Fogarasi Bátyásoknak már
Bethlen Gábor' idejében puskájok volt
mellékes dolgokból bajos a' következtetés.

d) A' Székelységnek Ló-főségre való
felosztása (kivévén a' vezér és plebeia
klassis' földjét) nem bizonyoság arra,
hogy a' Siculi trium generum el nevezés
nem illetheti a' Primorokat. A' Bír-
tokok kezdetben a' törösök közt osztat-
tak-fel; mindenik törösök a' neki jutott
vagy elfoglalt földet újra a' maga nem-
zetségei közt felosztotta, azután a' Nem-
zetségek a' magok ágazataik közt dara-
bolták azt fel. Plebeia klassis nem volt
a' Székelységnek, valamint a' Magyarok-
nak sem volt, tisztán mondják azt Ver-
bótzsi és Kéza.

A' szaporodás, a' bírtokok változása,
az elszegényedés, a' hadakozás' módja
'sat. a' Ló-fő Székelyek közzé igen jó-
kor béhozta a' két rendet, a' lovag és
gyalog rendet, a' városi rend pedig sok-
kal későbbben állott elő, mely már a' tár-
saságos pallérozódásnak, hogy a' Keresz-
tény vallás elterjedt, első foka volt. (lap
119) de a' városok' bírtokaikat se lehet
plebeia klassis' földjének venni, kezdet-
ben azok is egy természetűek voltak a'
többi bírtokokkal tsak idővel jöttek a'
változtatások a' megkülömböztetések bé,
mikor Primoralis primipillaris pixidaria-
lis városi és plebeiusi fundusok vagy ör-
ökségek állanak elő az honyi fejedel-
mek alatt bé jött adomány levelekben
Sygher János adomány levelében (1583)
olvassuk *emptis tamén primoribus, pri-
mipilis et peditibus pixidariis, si quis
forte ad ustum publicum regni delecti i-
bidem exstiterint, eorumque iuribus et
haereditatibus.* Botz Andrásnak, Székely
Bálintnak adomány leveleikben (1581,
1583) éppen ezt a' ki vételt olvashatni.
Polyák János ugyan akkor nyert ado-

mány levelet *super portiones haeredita-
rios tam primipilares quam vero plebeias*
Betz Imréjében pedig Jobbagionales Ses-
siones, Curia nobilitaris, haereditates
primipilares megkülömböztetve jönnek e-
lő: 1562-ben sok Székely örökségek a'
Várhegyi, Udvarhelyi 's más várakhoz
foglaltattak, a' békételeneknek vagyoni
Zapolya 'Sigmund és Báthori István ál-
tal (nevesetesen a' kik Békési Gáspár-
ral tartottak) el is ajándékoztattak, 's
ez a' bánás mód még a' *mag' szakadás*
esetére-is kiterjesztetett, mellyekről szá-
mos példákat lehetne elő hozni; ha kü-
lömben-is tudva nem volna a' dolog; 's
így és ekképpen az eredeti Ló-főségi bír-
tok' természete a' villongó idők' sebess
folyásai alatt a' *feudumnak* igen sok nu-
ence-ait magára öltözte, mellyek orszá-
gos törvények' segedelme mellett a' mi
időnkre-is által jöttek: 's itt vég pontja
is van egyszersmind a' *Historicus'* fara-
dozásainak, azon túl a' *Status'* tudomá-
nya veszi át a' kormányt.

e) Erdélynek neve (Regio septem cas-
trens) a' *Szász telepek bėjövelele' ide-
jénél sokkal régibb.* Különös az hogy ré-
gi okleveleinkben a' Septemcastrens reg-
io helyett tsak *Ultrasylvania Trans-
sylvania* nevezetek jönnek elő; az is kü-
lönös hogy a' Szászok a' Septem Cas-
tella tzmert megtartották a' változások'
ideje alatt-is (lap 114) még különösebb
az, a' mit a' *Conversations Lexicon* tan-
nít, hogy a' *Siebengebirge* a' Rhajna jobb
partján (a' mái Jülich, Cleve, Berg)
fenn maradt a' hét hegyekkel és várak'
romjaival, honnan a' vendég Szász te-
lepek hozzánk ki jöttek, 's a' nevezetet
magokkal kihozták. — Az 1096-beli ok-
levélt tehát meg kellene még jobban hi-
telesíteni, mert látjuk, hogy Schlötzer
után más írók-is kimustrálták azt.

(foljtatása következik.)